

Apļi Eiropai 2013. - 2014.gads

Publicēts: 31.08.2020.

2013.gada 15.janvārī ir uzsācis darbu Eiropas Komisijas īpašās programmas Daphne III 2011-2012(*EU Specific Programme Daphne III 2011-2012*) projekts „Apļi Eiropai” (*CIRCLES4EU*) (turpmāk – projekts). Projekts turpināsies līdz 2014.gada nogalei.

Projekta ietvaros ir plānotas vairākas aktivitātes, kas saistītas ar „Atbildīguma un atbalsta apļu” metodes izmantošanu un iegūtās pieredzes izplatīšanu no Rietumeiropas (Nīderlande, Beļģija, Lielbritānija) uz Dienvideiropu (Spānija (Katalonija)) un Austrumeiropu (Latvija, Bulgārija).

Projekta īstenošanā ir iesaistītas 17 dažādas institūcijas un organizācijas, kas kopumā pārstāv deviņas Eiropas Savienības dalībvalstis – Beļģiju, Bulgāriju, Franciju, Īriju, Latviju, Angliju un Velsu, Nīderlandi, Spāniju (Kataloniju), Ungāriju un Čehiju.

„Atbildīguma un atbalsta apļu” metodi pirmo reizi sāka praktizēt 1994.gadā Kanādā un šobrīd tā pilnvērtīgi ir ieviesta arī vairākās Eiropas Savienības valstīs – Anglijā un Velsā, Nīderlandē un Beļģijā.

„Atbildīguma un atbalsta apļi” ir metode, kas nodrošina bīstamu dzimumnoziedznieku drošu integrāciju sabiedrībā pēc atbrīvošanās no ieslodzījuma vietas, jo šai noziedznieku kategorijai ir sevišķi augsts jaunu vardarbīgu un/vai dzimumnoziegumu izdarīšanas risks.

Latviju projekta īstenošanā pārstāv trīs institūcijas – Valsts probācijas dienests, Latvijas Universitāte un Ieslodzījuma vietu pārvalde. Projekta ietvaros Latvijā Valsts probācijas dienesta paspārnē plānots izveidot trīs „Atbildīguma un atbalsta apļus”.

Valsts probācijas dienests, Valsts policija un Ieslodzījumu vietu pārvalde strādā, pamatojoties ar Latvijas Sodū izpildes kodeksa normām, kas paredz samērā plašu darbības amplitūdu, tomēr, lai mazinātu atkārtotu noziegumu izdarīšanas iespējamību, svarīga ir sekmīga noziedznieku reintegrācija sabiedrībā pēc soda izciešanas. Pašlaik noziedznieki tiek uzraudzīti, notiek sociālās uzvedības korekcijas darbs attiecīgās institūcijas funkciju ietvaros, taču trūkst sociālā atbalsta un reintegrācijas pasākumu, kas mazinātu sociālo izolāciju, diskriminējošu attieksmi un kuri būtu izmantojami kā efektīvi noziedzības prevencijas papildus instrumenti, ko īsteno sabiedrība.

Šī metode īpaši nozīmīgu lomu piešķir piesaistītajiem brīvprātīgajiem, kuri pārstāv vietējo sabiedrību un kuru uzdevums ir palīdzēt dzimumnoziedzniekam uzsākt sociāli atbildīgu dzīvi, lai nebūtu vairs neviena upura. Brīvprātīgie strādā ne tikai ar dzimumnoziedznieku, bet aktīvi sadarbojas ar probācijas dienesta un policijas darbiniekiem, kuri ir atbildīgi par attiecīgās personas uzraudzību sabiedrībā, kā arī sadarbojas ar garīgās veselības veicināšanas speciālistiem, vietējām pašvaldībām, sociālajiem dienestiem un citām organizācijām un iestādēm, kuras saistībā ar saviem funkcionālajiem pienākumiem ir iesaistītas darbā vai saskaras ar bīstamiem dzimumnoziedzniekiem.

Darbu ar dzimumnoziedznieku, kurš atzīts par piemērotu „Atbildīguma un atbalsta apļiem” un pats paudis vēlmi šādā programmā iesaistīties, brīvprātīgie uzsāk jau ieslodzījuma vietā, palīdzot sagatavoties atbrīvošanai.

Projekts ļaus attīstīt Latvijā brīvprātīgā darba tradīciju, kura līdz šim nav bijusi saistīta ar vietējās kopienas iesaistīšanu sabiedrības drošības jautājumu risināšanā šādā veidā un paplašinās alternatīva sociālā atbalsta praksi.

Satura autors ir Valsts probācijas dienests. Eiropas Komisija nav atbildīga par jebkādu informācijas iespējamu izmantošanu.

This Kick-Off seminar agenda has been produced with the financial support of the Daphne III Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of *State Probation Service of Latvia* and can in no way be taken to reflect the views of the European Commission

Ziņojums par Apļu ieviešanas iespējām Latvijā [↗](#)

Circles4EU

Apļi atbalstam un atbildīgumam:

Ziņojums par Apļu ieviešanas iespējām Latvijā

Autori: Līga Rasnača (Latvijas Universitāte)

Anvars Zavackis (Latvijas Universitāte)

Rīga, 2013

□ This publication has been funded by the Daphne Programme of the European Union. The contents of this publication are the sole responsibility of authors and can in no way be taken to reflect the views of the European Union.

Saturs

levads	3
<i>Kas ir Apļi atbalstam un atbildīgumam?</i>	3
Izpētes mērķi un metodoloģija	6

Apļu attīstības vēsture: Apļi Ziemeļamerikā un Eiropā	8
Apļu efektivitāte	10
Atbalsta un kontroles sistēma darbā ar dzimumnoziedzniekiem Latvijā	15
<i>Politikas ietvars, atbalsta un kontroles sistēmas darbā ar dzimumnoziedzniekiem attīstība Latvijā</i>	15
<i>Dzimumnoziedznieks sabiedrībā: kontroles un atbalsta sistēmas pieejamība</i>	18
Apļu mērķauditorija: dzimumnoziedznieku izvēle pilotprojektam	21
Brīvprātīgo iesaiste darbam ar dzimumnoziedzniekiem	23
Apļu īstenošanas organizēšana	25
Apļi un kopienas	28
Iespējas un ierobežojumi apļu pilotprojektu īstenošanai	30
<i>Sociālais un politiskais klimats</i>	30
<i>Tiesiskais/juridiskais konteksts</i>	30
<i>Uzraudzības un atbalsta sistēma dzimumnoziedzniekiem</i>	31
<i>Brīvprātīgo iesaiste un dalība apļos</i>	31
<i>Sabiedrības informēšana</i>	32
<i>Apļu ilgtspējas nodrošināšana</i>	32
Izmantotā literatūra	33

levads

Kas ir Apļi atbalstam un atbildīgumam?

Apļi atbalstam un atbildīgumam^[1] (turpmāk 'Apļi' vai 'AAA') ir pragmatiska, ētiska un efektīva pieeja dzimumnoziedznieku re-integrēšanai sabiedrībā. Šī pieeja aptver gan rūpes par sabiedrības drošību un cietušo aizsardzību, gan atzīst un nodrošina likumpārkāpēja pamata tiesības un vajadzības, sniedzot atbalstu un veicinot likumpārkāpēja atbildīgumu.

AAA nozīmē kopienas iesaistīšanu sabiedrības drošības veicināšanā – brīvprātīgie veido Apļi, kuras centrā ir dzimumnoziegumu/us izdarījusi persona, kas atgriežas sabiedrībā un kura apdraudējums sabiedrībai ir potenciāli augsts. Brīvprātīgie un likumpārkāpējs, kas tiek saukts par 'galveno dalībnieku', kopā veido 'iekšējo apļi'.

Šis Apļis regulāri tiekas un tam ir vairāki uzdevumi (skatīt 1.shēmu):

sniegt atbalstu galvenajam dalībniekam, mazinot sociālo izolētību, palīdzot risināt ikdienas problēmas un veicinot sociāli

pieņemamas uzvedības nostiprināšanos;

īstenot galvenā dalībnieka sociālo kontroli, aktīvi rīkojoties sabiedrības apdraudējuma pieauguma gadījumos;

uzturēt sasniegtās pozitīvās pārmaiņas, veicinot galvenā dalībnieka atbildīgumu un nostiprinot sasniegtos terapijas mērķus.

1.attēls

□

Wilson, McWhinnie, 2010

Apļu pieeja balstās taisnīguma atjaunošanas principos, kur sabiedrībai ir piešķirta aktīva loma nozieguma radīto seku novēršanā un sabiedrības drošības veicināšanā, tikai atšķirībā no citām taisnīguma atjaunošanas principos balstītām praksēm, Apļi necenšas tiešā veidā iesaistīt nozieguma upurus. Tai pašā laikā ir jāatzīst, ka apļi ir vērsti un noziegumos cietušo vajadzībām, jo tie veicina sabiedrības, tai skaitā cietušā drošību (par Apļu lomu sabiedrības drošības veicināšanā skatīt sadaļu par Apļu efektivitāti).

Apļu pieejai ir savas stiprās un vājās puses un uz tām norāda gan citu valstu Apļu īstenošanas pieredze, gan šī izvērtējuma ietvaros veiktajās intervijās un diskusijās paustās bažas un viedokļi.

Kā apļu stiprās puses un šīs pieejas pozitīvie aspekti ir minēti:

līdztekus citiem dzimumnoziedznieku uzraudzības mehānismiem (policijas, probācijas uzraudzība) apļi veic papildinošas (galvenā dalībniekā ārēju kontroli nodrošina gan uzraugošā iestāde, gan brīvprātīgie) kontroles funkciju;

sniedz neformālu atbalstu Apļa galvenajam dalībniekam, tādu atbalstu ko nespēj nodrošināt institūcijas, kas iesaistītas uzraudzības un atbalsta sniegšanā dzimumnoziedzniekiem;

veicinot sociālo kontaktu veidošanu, mazinot galvenā dalībnieka izolētību un, Apļi, palīdzot risināt ikdienas dzīves problēmas tiek mazināti riska faktori, kas var veicināt jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanu (piemēram, sociālā atstumtība, vientulība, vājas problēmu risināšanas prasmes);

Apļi dod iespēju sabiedrības locekļiem aktīvi līdzdarboties dzimumnoziegumu mazināšanā un sabiedrības drošības veicināšanā;

Apļi veicina sabiedrības labāku izpratni par dzimumnoziedzniekiem, dzimumnoziegumu cēloņiem un to ierobežošanas iespējām, jo iesaistot brīvprātīgos un sniedzot viņiem apmācību, zināšanas caur brīvprātīgo izplatās viņu sociālajos tīklos.

Vienlaikus jāatzīst, ka apļu pieejai ir savas vājās puses un ierobežojumi:

Apļi nav piemēroti lielai daļai bīstamo dzimumnoziedznieku, kas saistīta ar dzimumnoziedznieku nepietiekamu motivāciju (dalība apļi ir brīvprātīga), mentālām spējām (apļi nav piemēroti personām ar garīgās attīstības traucējumiem) un personības iezīmēm (apļi nav piemēroti psihopātiem);

Apļi vieni paši nav uzskatāmi par terapijas intervenci un tie vairāk piemēroti pēc-terapijas posmā (uzturēt terapijā sasniegto);

var būt grūtības iesaistīt pietiekamu skaitu brīvprātīgu, kas atbilst prasībām;

brīvprātīgo apmācība un apļu uzturēšana prasa būtiskus finanšu līdzekļus;

Apļiem var būt negatīva ietekme uz brīvprātīgo drošību un psiho-emocionālo veselību, kas var būt saistīts ar galveno dalībnieku, gan sabiedrības negatīvo attieksmi;

ne vienmēr ir iespējams gūt pārlicību par apļu ietekmi uz recidīva mazināšanos, jo grūti nošķirt apļu un citu intervenču ietekmi.

Izpētes mērķi un metodoloģija

Šī izpēte ir veikta projekta „Apļi Eiropai” (CIRCLES4EU) ietvaros saskaņā ar projekta pieteikumā noteikto darba uzdevumu. Latvijas Universitātes Sociālo zinātņu fakultātes Sociālo un politisko pētījumu institūts ir viens no 14 projekta partneriem un atbalstoši noslēgtam partnerības līgumam un projekta pieteikumam līdzdarbojas pētnieciskajās aktivitātēs un sniedz atbalstu Apļu pilotprojektu ieviešanai Latvijā.

2010. gadā Valsts probācijas dienests veica sākotnēju izvērtējumu un sagatavoja ieteikumus Apļu ieviešanai (Ziediņa, et al., 2010), tomēr sagatavotais ziņojums neaptver virkni ar apļu ieviešanu saistītus aspektus, kā arī pēdējo trīs gados notikušās normatīvo regulējuma izmaiņas un prakses darbā ar dzimumnoziedzniekiem attīstība, ir radījušas nepieciešamību atkārtoti pievērsties Apļu ieviešanas izvērtēšanai.

Izpētes mērķi ir:

apzināt un apkopot citu valstu pieredz attiecībā uz Apļu ieviešanu;

izvērtēt apļu efektivitātes pierādījumus;

izvērtēt Apļu ieviešanas iespējas un ierobežojumus Latvijā un sniegt rekomendācijas Apļu pilotprojekta ieviešanai.

Metodoloģija

Ņemot vērā mērķus, izvērtējumā ietverti divi pētījuma virzieni, kur pirmais virziens vairāk ir saistīts ar citu valstu pieredzes un Apļu efektivitātes apzināšanu, bet otrais virziens ir saistīts ar Latvijas situācijas izpēti.

Lai izvērtētu citu valstu pieredzi, apkopotu un analizētu informāciju par Apļu efektivitāti, tika veikta pieejamās zinātniskās literatūras (zinātniskie raksti, pētījumu ziņojumi), citu valstu Apļu ieviešanas ziņojumu un pieredzes analīze. Ziņojuma sagatavošanā izmantota Eiropas rokasgrāmatā par apļu ieviešanu apkopotā pieredze (Hoing, 2011) un Skotijas noziedzības un justīcijas pētījumu centra ziņojums par apļu ieviešanas iespējām Skotijā (Armstrong, et al., 2008).

Otrs pētījuma virziens ir saistīts ar Apļu ieviešanas iespēju un ierobežojumu izvērtēšanu. Lai to īstenotu notika 12 intervijas ar Apļu ieviešanā ieinteresētajām pusēm, dažādu valsts, pašvaldības, nevalstisko organizāciju pārstāvjiem un ekspertiem, kuru viedoklis par Apļu ieviešanu un darbu ar dzimumnoziedzniekiem sabiedrībā var dot ieguldījumu Apļu ieviešanas iespēju un ierobežojumu izvērtēšanā. Izpētes ietvaros ir notikušas intervijas un diskusijas ar Valsts probācijas dienesta, policijas, sociālo dienestu, ieslodzījuma vietu, draudžu un reliģisko kopienu, cietušo atbalsta organizāciju, brīvprātīgo sektora, sociālā darba, klīnisko psihologu un psihoterapijas asociāciju pārstāvjiem (detalizētāka informācija par veiktajām izpētes aktivitātēm ir atrodamā pielikumā). Tāpat apļu ieviešanas izvērtēšanai ir veikta „Apļi Eiropai” projekta dokumentu, normatīvo aktu, citu dokumentu un informatīvu materiālu, kas bija pieejami pētījuma veicējiem, analīze.

Apļu attīstības vēsture: apļi Ziemeļamerikā un Eiropā

AAA pirmsākumi ir rodami Kanādā, kur vienas kopienas grupas iniciatīva attiecībā uz augsta riska dzimumnoziedznieku ir attīstījusies un izplatījusies, kļūstot par strukturētu un koordinētu pieeju, kas balstās atjaunojošā taisnīguma principos.

AAA sākās kā inovatīva kopienas iniciatīva, kad 1994. gada pavasarī no cietuma tika atbrīvots vairāk kārt notiesātais par bērnu seksuālo izmantošanu 41 gadu vecais Čārlijs Teilors, kurš pats bērnībā bija seksuāli izmantots. Kopiena pauda bažas un reakcija uz šāda augsta riska dzimumnoziedznieka atgriešanos sabiedrībā un konkrētā kopienā (Hamiltona) bija satraucoša – kopienas pārstāvju agresīvi telefona zvani, piketi, pieprasot politisku iejaukšanos, pastiprināta masu mediju uzmanība, policijas novērošana 24 stundas diennaktī. Šīs ir tikai dažas no reakcijām, kas raksturo kopienas satraukumu un bažas. Atzīstot kopienas bažas, Hamiltonā kalpojošs mācītājs Harijs Nais (Harry Nigh) kopā ar vairākiem draudzes locekļiem nolēma izveidot atbalsta apli, kas, sadarbojoties ar Čārliju, gan risinātu problēmas, kas varētu novest pie jauna nozieguma, gan palīdzētu viņam iekļauties kopienā, gan sagaidītu no Čārlija, ka viņš būs atbildīgs pret kopieni. Tādējādi izveidotais aplis uzņēmās divējādu lomu - apļa dalībnieki gan sniedza atbalstu no ieslodzījuma atbrīvotajam dzimumnoziedzniekam, gan uzņēmās rūpes un atbildību attiecībā pret kopieni, t.i. apļa brīvprātīgie bija gatavi pirmie aktīvi rīkoties tad, ja tās galvenais dalībnieks pārkāptu tās vienošanās un noteikumus, kas vērsti uz jauna nozieguma nepieļaušanu. Tādējādi, līdztekus atbalstam, Aplis uzņēmās sociālās kontroles funkciju un šīs sadarbības galvenais mērķis un vienlaikus arī vienošanās starp apļa brīvprātīgajiem un tā galveno dalībnieku priekšnoteikums un līguma galvenais elements bija „vairs nekādu upuru”. Čārlijs šo vienošanos pildīja - 14 gadus un līdz pat savai nāvei neizdarīja nevienu jaunu noziegumu.

Apļa panākumi - gan attiecībā uz dzimumnoziedznieka iekļaušanos kopienā, gan sabiedrības drošības aizsardzību - tika pamanīti un, šīs pieredzes iedvesmoti, nepilnu pusgadu vēlāk citā Kanādas vietā (Toronto) tika izveidots otrs Aplis. Izvērtējot šo Apļu pieredzi un ņemot to par pamatu, Kanādas labošanās dienests izveidoja AAA pieejas modeli un ieviesa vairākus pilotprojektus, atbalstīja Apļu īstenošanu Kanādā un vēlāk finansēja neatkarīgu pētījumu Apļu novērtēšanai (Wilson, et.al., 2005).

Iepriekš aprakstītais par Apļu izveidošanas pirmsākumiem atklāj vairākus būtiskus AAA elementus, kas raksturo to darbību Kanādā:

Apļi sākās kā kopienas iniciatīva („no apakšas uz augšu”), nevis kā mērķtiecīga politikas līmenī radusies pieeja darbam ar bīstamiem dzimumnoziedzniekiem („no augšas uz apakšu”), kur interešu kopienām (Kanādas gadījumā tās bija ticības kopienas) ir centrālā loma Apļu izveidošanā un uzturēšanā.

Kanādas modelis paredz Apļu izmantošanu gadījumos, kad sabiedrībā atgriežas augsta riska dzimumnoziedznieks, kam valsts institūciju uzraudzība netiek paredzēta. Tie ir gadījumi, kad dzimumnoziedznieks ir novērtēts kā pārāk bīstams, lai viņu atbrīvotu no ieslodzījuma pirms termiņa (šajā gadījumā neizciestā soda daļas laikā ir iespējams piemērot un tiek piemērota valsts institūciju uzraudzība), tāpēc notiesātais tiek atbrīvots pēc pilna noteiktā soda izciešanas, kad valsts institūciju uzraudzības veikšanai un tiesību ierobežošanai vairs nav tiesiska pamata. Šajos gadījumos Apļi veic tādas atbalsta un uzraudzības funkcijas, ko valsts institūcijas nespēj nodrošināt.

Lai gan valsts institūcijas nav Apļu izveidotājas un uzturētājas, tām ir nozīmīga loma AAA nodrošināšanā. Valsts institūcijas sniedz atbalstu un aktīvi līdzdarbojas Apļu izveidošanā un vadīšanā, nodrošina finansiālu atbalstu Apļu darbībai un iegulda resursus pētniecībā un Apļu novērtēšanā.

Eiropā Apļu veidošanās un attīstība ir notikusi nedaudz atšķirīgi no Kanādas. Lai gan Kanādas pieredze ir bijusi par pamatu Eiropas Apļu modelim un šie modeļi ir ļoti līdzīgi, tomēr ir vairākas būtiskas atšķirības starp Apļiem Eiropā un Kanādā:

Atšķirībā no Kanādas, kur nav izveidota nacionālā līmeņa AAA organizācija, Eiropā Apļu koordinēšanai ir izveidota struktūra/institūcija, kas koordinē AAA nacionālajā līmenī un nodrošina kvalitātes kontroli.

Virknē gadījumu Eiropā Apļu izveidošana un uzturēšana tiek nodrošināta ar probācijas dienestu starpniecību (Hoing, 2011), kas nav raksturīgs Kanādas apļu projektiem.

Apļi darbojas kā paralēla atbalsta un uzraudzības struktūra, līdztekus citām valsts īstenotām uzraudzības formām. Ja

Kanādā Apļos tiek iesaistīti dzimumnoziedznieki, kam nav piemērota valsts institūciju uzraudzība, tad Eiropas valstīs Apļi tiek īstenoti līdztekus valsts institūciju īstenošanai uzraudzībai. Piemēram, Nīderlandē Apļu projektā tiek iesaistīti dzimumnoziedznieki, kas ir nosacīti pirms termiņa atbrīvoti no brīvības atņemšanas soda izciešanas un kam tiesas noteiktā uzraudzība būs vismaz 12 mēnešus.

Ticības kopienas nav galvenie Apļu veidotāji, lai gan arī Eiropā liela daļa apļu brīvprātīgo veic šo darbu ticības misijas vadīti (religīzisko motīvu vadīti). Var teikt, ka Eiropas apļu modelis ir daudz sekulārāks un vairāk formalizētāks. (Hoing, 2011).

Vairāk par AAA pirmsākumiem un šīs pieejas attīstību skatīt Wilson, et.al.,2010.

Apļu efektivitāte

Lai gan sniegt viennozīmīgu atbildi par Apļu rezultātiem un ietekmi, kā arī nošķirt Apļu atstāto ietekmi no citām intervencēm, kas vērstas uz jauna dzimumnozieguma izdarīšanas novēršanu, nav iespējams, tomēr virkne līdz šim veikto pētījumu norāda uz Apļu izmantošanas lietderību un pamatotību. Viens no veidiem, kā novērtēt apļu efektivitāti, ir analizēt recidīva rādītājus un salīdzināt apļos iesaistīto dzimumnoziedznieku recidīva rādītājus ar to dzimumnoziedznieku recidīva rādītājiem, kas nav ņēmuši dalību Apļos.

Tā Vilsons ar kolēģiem (Wilson, et.al., 2007b) salīdzināja 60 Apļu dalībnieku recidīva rādītājus ar demogrāfisko rādītāju un kriminālās pagātnes ziņā līdzīgu tikpat lielu dzimumnoziedznieku grupu (skatīt 1. tabulu.)

1.tabula Recidīva rādītāji Apļu dalībnieku un kontrolgrupai

Pazīme	Apļu dalībnieki (n=60)	Kontrolgrupa (n=60)
Dzimumnoziedznieku vidējais vecums (Standartnovirze(SN))	47.47 (12.27)	43.62 (10.84)
Vidējais vērtējums STAIC-99 (SN)	5.60 (2.22)	5.00 (2.00)
Vidējais recidīva mērīšanas periods (mēneši)	54.67	52.47
Vidējais laiks līdz jaunam pārkāpumam (mēneši)	22.1	18.54
Prognozētais dzimumnoziegumu recidīvs balstoties uz riska novērtējumu (skaits)	28.33% (17)***	26,45% (16)
Faktiskais dzimumnoziegumu recidīvs (skaits)*	5% (3 gadījumi)	16,67% (10 gadījumi)
Recidīvs vardarbīgiem noziegumiem (ieskaitot dzimumnoziegumus)**	15.00% (9 gadījumi)	35.00% (21 gadījumi)
Jebkāds noziedzīgs nodarījums (ieskaitot dzimumnoziegumus un vardarbīgus noziegumus)	28.33% (17 gadījumi)	43.44% (26 gadījumi)

Notikumi, kas tika klasificēti kā pārkāpumi vai noziedzīgi nodarījumi (skaits)	38	49
--	----	----

(statistiski nozīmīgas atšķirības: *p

Pētījuma rezultāti (Wilson, et.al., 2007b) parāda, ka Apļos iesaistītie 3 reizes retāk izdarīja jaunus dzimumnoziegumus (3 *versus* 10 gadījumi; atšķirības ir statistiski nozīmīgas $\chi^2=4.23$, $p=6.40$, $p=11.76$, p

Līdzīgi kā Kanādas izlases gadījumā (Vilsona un kolēģu pētījuma izlasē tika iekļauti Kanādā dzīvojošie dzimumnoziedznieki) arī Eiropā īstenoto Apļu rezultāti uzrāda zemu recidīva rādītājus tiem dzimumnoziedzniekiem, kas iesaistīti Apļu projektos. Bīts ar kolēģiem (Bates, et. al., 2007) novērtēja pirmo 4 gadu pieredzi Temzas ielejas Apļu projektiem, apsekojot 16 apļu dalībnieku datus par jauna noziedzīga nodarījuma izdarīšanu laika periodā no 2002. līdz 2006. gadam un konstatēja:

Minētajā laika periodā neviens no apļu dalībniekiem nav notiesāts par jauna dzimumnozieguma izdarīšanu;

1 Apļa dalībnieks ir notiesāts par dzimumnozieguma preventīvās pavēles (Sex Offence Prevention Order) pārkāpumu;

4 Apļu dalībnieku pirmstermiņa uzraudzība tika pārtraukta par tiesas noteikto pienākumu nepildīšanu;

par 5 Apļu dalībnieku uzvedību tika iegūta informācija, ka tai piemīt pazīmes, kas norāda uz recidīvu.

Lai gan minētajam pētījumam nav augsta drošticamība, tomēr tā rezultāti ir daudzsoļi. Bīts ar kolēģiem (Bates, et. al., 2007) uzsver, ka notiesājošu spriedumu par jauna dzimumnozieguma izdarīšanu neesamība ir daudzsoļš signāls par Apļu projektu panākumiem. Tāpat autori veica detalizētu dokumentācijas izpēti un secināja, ka Apļi var būt nozīmīgs resurss, lai pamanītu pārkāpumus, pamanītu bīstamu Apļa galvenā dalībnieka uzvedību un ziņotu par to atbildīgām iestādēm pirms jauns noziedzīgs nodarījums ir noticis, t.i., apļu brīvprātīgajiem ir bijusi nozīmīga loma tiesas uzlikto vai likumā noteikto pienākumu nepildīšanas konstatēšanā, kas, savukārt, atbildīgām iestādēm ļāva pieņemt pamatotus lēmumus.

Vēl viens veids, kā novērtēt AAA pieeju, ir uzklaut apļu dalībnieku, brīvprātīgo, profesionāļu, kas iesaistīti apļu ieviešanā un uzturēšanā, viedokli, kā arī apzināt sabiedrības attieksmes un viedokļus par Apļiem. Līdztekus Apļu efektivitātes novērtēšanai 2007. gadā Vilsons ar kolēģiem veica pētījumu (Wilson, et.al., 2007a), lai apzinātu Apļu projektā iesaistīto pieredzi un viedokļus par Apļiem. Tika aptaujāti 24 Apļu galvenie dalībnieki (dzimumnoziedznieki), 57 brīvprātīgie, 16 speciālisti, kas iesaistīti vai ir ziņojuši par Apļu projektu īstenošanu un 77 sabiedrības pārstāvji.

Aptaujas rezultāti liecina, ka 88% aptaujāto dzimumnoziedznieku atzina, ka ir jutušies atbalstīti reintegrācijas procesā, 86% atzina, ka Aplis ir palīdzējis pielāgoties dzīvei sabiedrībā, 67% uzskatīja, ka bez Apļu projekta viņiem būtu grūtāk veidot attiecības, kas, savukārt, varētu veicināt jauna dzimumnozieguma izdarīšanu, 48% atzina, ka brīvprātīgie ir demonstrējuši pozitīvas lomas modeli. Raksturojot iemeslus, kādēļ dzimumnoziedznieki brīvprātīgi ir iesaistījušies Apļu projektā 83% atzina, ka viņi iesaistījās Apļu projektā, jo nebija pieejams cits atbalsts, 2/3 iesaistījās, jo viņi vēlējas izmēģināt ko jaunu, kas ļautu viņiem veiksmīgi iekļauties sabiedrībā. Negatīva kopienas reakcija uz dzimumnoziedznieka atbrīvošanu tikai nedaudz vairāk kā pusei Apļu dalībnieku bija motivējošs faktors iesaistīties apļu projektā.

Tāpat brīvprātīgie atzina, ka Apļu projekts ir viņus pozitīvi ietekmējis – 75% atzina, ka viņi jūtas vairāk piederīgi kopienai, 54% izjūt, ka viņi ir vairāk emocionāli saistīti ar apkārtni, 66% atzina, ka dalība Apļu projektā par brīvprātīgo ir sniegusi iespēju iegūt jaunus draugus. Raksturojot brīvprātīgo motivāciju iesaistīties Apļu projektā, 72% aptaujāto brīvprātīgo atzina, ka dalība Apļu projektā ir saistīta ar profesionālajām interesēm, 30% atzina, ka viņi vēlas atlīdzināt kopienai par to, ko paši ir saņēmuši no kopienas, 1/5 daļa brīvprātīgo par nozīmīgu motivējošu faktoru iesaistīties Aplī kā brīvprātīgajam atzina to, ka paši vai viņu ģimenes locekļi ir piedzīvojuši seksuālu vardarbību.

Savukārt kopienas pārstāvji atzina, ka viņi mazāk izjūt satraukumu, tad ja no ieslodzījuma atbrīvotais dzimumnoziedznieks ir iesaistīts Apļu projektā (67%), 69% ir „priecīgi” par to, ka Aplī sniedz atbalstu tam, lai dzimumnoziedznieki neizdara

jaunus noziegumus, bet 62% „izjūt atvieglojumu” tad, ja viņi zina, ka dzimumnoziedznieks, kas atrodas viņu kopienā, saņemt atbalstu un ir Apļu brīvprātīgo pārraudzībā. Tāpat 68% aptaujāto atzina, ka viņi mazāk izjustu satraukumu, bailes un dusmas, ja zinātu, ka dzimumnoziedznieks, kas atgriežas viņu kopienā, ir Apļu uzraudzīts un atbalstīts.

Citi pētījumi, kas nav saistīti ar Apļu novērtēšanu, netiešā veidā apstiprina Apļu lietderību un metodes pamata pieņēmumus. Piemēram, Hensena un Harisa (Hanson, Harris, 2000) veiktais pētījums apstiprina pieņēmumus, ka dzimumnoziedznieki, kas neizdara jaunus dzimumnoziegumus, salīdzinot ar tiem, kas atkārtoti izdara dzimumnoziegumus, ir saņēmuši sociālu atbalstu (dzimumnoziedznieki, kas atkārtoti izdara dzimumnoziegumu, retāk ir saņēmuši sociālu atbalstu), izvēlas veiksmīgākas uzvedības kontroles stratēģijas un mazāk pauž seksuālu vardarbību atbalstošus viedokļus, retāk piedzīvo augstu stresu un izjūt dusmas. Zinot to, ka Apļu uzmanības lokā ir minētie riska faktori, var pieņemt, ka minētai pieejai var būt nozīmīga ietekme recidīva riska mazināšanā.

Vienlaikus ir jāpatur prātā, ka atbalsts bez atbildīguma principa nodrošināšanas neļauj sasniegt AAA mērķi „vairs nekādu upuru” (Wilson, et. al., 2008), t.i. Apļu loma nav saistīta tikai ar atbalsta sniegšanu, jo galvenā dalībnieka devianto uzskatu izaicināšana, augsta riska situāciju novēršana un brīvprātīgo aktīva rīcība, galvenajam dalībniekam atgriežoties pie problemātiskas rīcības modeļa, ir ne mazāk svarīga kā sociāli atbalstāma uzvedības modeļa un sociālās iekļaušanās atbalstīšana. Var teikt, ka abu Apļu aspektu ievērošana ir būtiska tam, lai minēto pieeju varētu uzskatīt par efektīvu – gan tas, ka Apļiem ir būtiska ietekme uz recidīva samazināšanu, gan tas, ka dzimumnoziedznieki ir vairāk integrēti kopienā un tās locekļi jūtas vairāk pasargāti, ir vienlīdz svarīgi aspekti Apļu pieejas efektivitātes pamatošanā.

Atbalsta un kontroles sistēma darbā ar dzimumnoziedzniekiem Latvijā

Atbalsta un kontroles sistēma, politiskais konteksts un sabiedrības attieksme veido ietvaru tam, kā Apļu iniciatīva var tikt īstenota Latvijā. Veiksmīgai Apļu īstenošanai būtisks aspekts ir esošo tiesisko sankciju, uzraudzības un atbalsta sistēmu dzimumnoziedzniekiem iespējas un ierobežojumi, politiskais konteksts un sabiedrības attieksme pret minēto problēmu.

Politikas ietvars, atbalsta un kontroles sistēmas darbā ar dzimumnoziedzniekiem attīstība Latvijā

Politiskā līmenī jaunu risinājumu dzimumnoziegumu problēmai nepieciešamība ir atzīta 2009.gada 25.augustā, kad Ministru kabinets apstiprināja Rīcības plānu nepilngadīgo aizsardzībai no noziedzīgiem nodarījumiem pret tikumību un dzimumneaizskaramību 2010.–2013.gadam.^[2] Plāns paredz preventīvu pasākumu realizēšanu (izglītības programmas bērniem, sabiedrības izglītošana), sodu politikas pilnveidošanu, speciālistu, kas iesaistīti darbā ar cietušo vai dzimumnoziedznieku, izglītošanu, palīdzības pakalpojumu paplašināšanu (piemēram, plāns paredz izvērtēt iespējas ieviest psihoterapijas pakalpojumu kā valsts atmaksātu pakalpojumu cietušajiem un likumpārkāpējiem), atkārtotu noziegumu recidīva riska novērtēšanas instrumentu un resocializācijas programmu dzimumnoziedzniekiem izstrādi un ieviešanu, kā arī starpinstitucionālās sadarbības attīstīšanu.

Rīcības plānā ir atzīta nepieciešamība pēc jauniem risinājumiem dzimumnoziegumu problēmai, tomēr šo risinājumu realizēšanas iespējas ir visai ierobežotas, jo atbildīgajām institūcijām rīcības plāna īstenošana ir jānodrošina piešķirto valsts budžeta līdzekļu ietvaros, t.i. jaunu pakalpojumu un sadarbības veidu radīšana un ieviešana iestādēm ir jāīsteno balstoties uz iestāžu esošiem resursiem. Šādi dots uzdevums ir visai problemātisks, it īpaši ņemot vērā apstākli, ka daļai plānoto pakalpojumu attīstīšanai nepieciešama palīdzība no ārpusē (iestāžu rīcībā bieži nav pietiekamas zināšanas un virknē gadījumu nepieciešamā ekspertīze jāmeklē ārpus valsts robežām). Šādu nepieciešamību pamato fakts, ka Latvijai kā nelielai valstij ar ierobežotu pieredzi dzimumnoziegumu problēmas risināšanā nav pietiekamu resursu vienai pašai radīt, ieviest, pārbaudīt un izplatīt jaunas, unikālas, alternatīvas pieejas, konceptuālus modeļus, kas būtiski izmainītu priekšstatus par dzimumnoziegumu problēmu risināšanas veidiem.

Lai arī formāli tādas prakses, kas vērstas uz dzimumnoziedznieka riska efektīvu vadību un viņa integrēšanu sabiedrībā, ir atzītas, šo virzienu reāla atzīšana par prioritāru, līdz ar finansējuma piešķiršanu, nav notikusi. Šāds viedoklis arī vairākkārt izskanēja intervijās ar ekspertiem. Vairāki intervētie eksperti atzina, ka dzimumnoziegumu problēma tiek regulāri aktualizēta politiskajā dienaskārtībā, tomēr praktiskos risinājumos ne vienmēr tiek investēti nepieciešamie resursi. Piemēram, Apļu iniciatīvas ieviešana 2011.gadā neguva finansiālu atbalstu tās ieviešanai valsts ekonomiskās situācijas un citu kriminālās justīcijas sistēmas prioritāšu dēļ (VPD eksperta viedoklis). Intervētie eksperti atzina, ka vairāk kārt politiskajā dienaskārtībā ir aktualizēta dzimumnoziedznieku publiskā reģistra izveides nepieciešamība, ķīmiskās kastrācijas ieviešana, tomēr līdzīgi kā vairākas citas kriminālās justīcijas iniciatīvas, tās nav īstenotas praksē.

Tomēr virkne no 2009. gadā apstiprinātā Rīcības plāna pasākumiem ir īstenoti gan iestāžu esošo budžetu ietvaros, gan piesaistot fondu finansējumu, kā arī kopumā joma pēdējo 5 gadu laikā ir būtiski attīstījusies. Tā, piemēram:

Ir veikti grozījumi Krimināllikumā, precizējot noziedzīgo nodarījumu kvalifikācijas un papildinot to ar jauniem noziedzīgo nodarījumu sastāviem pret dzimumneaizskaramību un tikumību;

Ir pilnveidota informācijas apmaiņa starp institūcijām (piemēram, Ieslodzījuma vietu pārvalde un VPD informē bāriņtiesas un sociālos dienestus par dzimumnoziedzniekiem un vardarbīgus noziedzīgus nodarījumus veikušām personām, atbilstoši viņu dzīvesvietai);

VPD ir ieviesis dinamisko uzraudzības protokolu (riska un vajadzību novērtēšanas instrumentus STATIC-99R, STABLE-2007 un ACUTE-2007), kas ļauj gan izvērtēt dzimumnoziedznieka kriminālo pagātņi, gan identificēt vajadzības un dinamiskos riskus, kas raksturo dzimumnoziedznieka radīto apdraudējumu, risināmās problēmas tuvākajam laika periodam un recidīva varbūtību nākotnē;

VPD ir adaptējis Temzas ielejas programmu dzimumnoziedzniekiem, kas izcieš sodu sabiedrībā, un ieviesis šo programmu darbam ar probācijas klientiem, kas notiesāti par dzimumnoziegumu izdarīšanu;

VPD ir īstenojis probācijas programmu dzimumnoziedzniekiem ieslodzījuma vietās (jāatzīst, ka minētā programma netiek īstenota tādā apjomā, kā tas būtu nepieciešams)

Dzimumnoziedznieku uzraudzība sabiedrībā virknē gadījumu tiek īstenota sadarbojoties VPD, policijai, sociāliem dienestiem, bāriņtiesai un citām atbilstīgām institūcijām un iestāžu sadarbība pēdējos gados ir kļuvusi ciešāka.

Aplūkojot jomas attīstību Apļu ieviešanas kontekstā, ir jāsecina, ka īstenotie pasākumi ir būtisks priekšnoteikums Apļu veiksmīgai uzsākšanai. Apļu ieviešanas būtisks priekšnoteikums ir specializētas sistēmas darbam ar dzimumnoziedznieku pastāvēšana un Apļu ieviešana būtu problemātiska, ja nebūtu pieejami specializēti riska un vajadzību novērtēšanas instrumenti un ja dzimumnoziedzniekam nebūtu iespējas piedalīties programmās, kas izaicina deviantos uzskatus, palīdz apzināties augsta riska situācijas un attīstīt prasmes, kas nepieciešamas veiksmīgai integrācijai sabiedrībā. Ņemot vērā to, ka Latvijas gadījumā šādi pakalpojumi, vismaz minimālā līmenī, pastāv, tas ļauj uzskatīt, ka pamata līmenī Apļu ieviešanai nepieciešamā infrastruktūra ir attīstīta, lai gan vēlams būtu plašāks un daudzveidīgāks rehabilitācijas un korekcijas pakalpojumu klāsts, tai skaitā psihoterapijas kā valsts atmaksāta pakalpojuma ieviešana. Līdztekus tam, ir vēlama ciešāka un labāk strukturēta un organizēta iestāžu sadarbība, risinot konkrētus ar dzimumnoziegumiem saistītus gadījumus.

Lai gan virkne Apļu veiksmīgai īstenošanai nepieciešamie pakalpojumi ir izveidoti un tiek īstenoti, šobrīd esošais politiskais atbalsts dzimumnoziegumu problēmas risināšanai nav uzskatāms kā pietiekams. Par to liecina, gan tas, ka esošais rīcības plāns nav ieviests plānotajā apjomā, gan tas, ka iniciatīvas, kas saistītas ar dzimumnoziegumu novēršanu un ierobežošanu ir drīzāk speciālistu un institūciju aktivitātes rezultāts, kā mērķtiecīgas rīcībpolitikas radīts efekts (Zavackis, 2010).

Viens no apstākļiem, kas netieši var negatīvi ietekmēt atbalstu Apļu ieviešanai un ilgtspējai, ir vāji attīstītā dzimumnoziegumos cietušo atbalsta sistēma (Kronberga, et al., 2013). Dzimumnoziedznieku rehabilitācijai nevajadzētu konkurēt ar noziegumos cietušo rehabilitāciju, tomēr, nesniedzot pietiekamu atbalstu dzimumnoziegumos cietušajiem, investīcijas noziedznieku rehabilitācijā un resocializācijā varētu tikt uzskatītas par netaisnīgām. Zinot to, ka cietušajiem ir jābūt pieejamiem viņu vajadzībām atbilstošiem pakalpojumiem, kā arī atzīstot, ka sabiedrības drošība un potenciālo cietušo aizsardzība nav iespējama bez dzimumnoziedznieku rehabilitācijas, Apļu ieviešanas atbalstītājiem ir jākļūst ne vien par

aktīviem šīs pieejas advokātiem, bet arī jālīdzdarbojas un jāaizstāv iniciatīvas, kas vērstas uz esošo cietušo atbalsta un rehabilitācijas sistēmas attīstību.

Dzimumnoziedznieks sabiedrībā: kontroles un atbalsta sistēmas pieejamība

Šobrīd dzimumnoziedznieku uzraudzību un kontroli sabiedrībā veic gan VPD, gan policija:

Nosacīta notiesāšana. Nosakot nosacītu sodu tiesas balstās pārliecībā, ka vainīgā persona neizdarīs jaunu noziedzīgu nodarījumu un apdraudējums sabiedrībai nav tāds, lai konkrēto personu būtu nepieciešams izolēt no sabiedrības. VPD īstenotā šo personu uzraudzība paredz gan kontroles, gan atbalsta elementus, kur kontroles un atbalsta intensitāte tiek noteikta balstoties uz riska un vajadzību novērtējumu un darbs ar notiesāto tiek vērsts uz probācijas klienta vajadzībām. Skatoties no Apļu pieejas ieviešanas viedokļa, nosacīti notiesātie dzimumnoziedznieki visticamāk nekļūs par Apļa dalībnieku, jo šie cilvēki retāk būs sociāli izolēti, kā tie, kas ilgstoši atradušies ieslodzījumā. Tāpat šajā notiesāto grupā maz ticams būs tādi dzimumnoziedznieki, kas atbilst vidēja vai augsta riska kritērijam (tas ir viens no kritērijiem, lai dzimumnoziedznieku iekļautu Aplī).

Nosacīta pirmstermiņa atbrīvošana. Ar brīvības atņemšanu notiesātās personas, izciešot noteiktu soda daļu, var pretendēt uz pirmstermiņa atbrīvošanu, kas pozitīva tiesas lēmuma gadījumā nozīmē to, ka konkrētā persona atlikušo neizciestā soda daļu atradīsies VPD uzraudzībā. Nosacīti pirms termiņa atbrīvoto uzraudzība tiek īstenota balstoties tajos pašos principos un pieejā, kāda tā ir nosacītas notiesāšanas gadījumā. Skatoties no Apļu pieejas ieviešanas viedokļa, dzimumnoziedznieki no *šīs notiesāto personu kategorijas varētu būt vispiemērotākie iesaistīšanai Apļos* (vairāk skatīt sadaļu „Apļu mērķauditorija: dzimumnoziedznieku izvēle pilotprojektam”)

Papildsods – probācijas uzraudzība. Šis ir salīdzinoši jauns papildsods, kas tiek piemērots likumpārkāpējiem, kas noziedzīgu nodarījumu ir izdarījuši pēc 2011. gada 1. oktobra. Lai gan VPD šo klientu uzraudzību īsteno līdzīgi kā nosacītas notiesāšanas gadījumos un nosacītas pirmstermiņa atbrīvošanas gadījumos, balstoties uz tiem pašiem principiem un pieejām, tomēr atšķirībā no iepriekš minēto notiesāto kategoriju uzraudzības, papildsoda – probācijas uzraudzība – izpildes gadījumā VPD amatpersonai ir noteiktas plašākas pilnvaras, kas attiecas uz notiesātajiem uzliekamajiem pienākumiem. Lai gan dzimumnoziedznieki, kam piemērots šis papildsods, kopumā varētu būt piemēroti Apļu projektam, tomēr zinot to, ka šis papildsods var tikt piemērots personai, kas izdarījis noziedzīgu nodarījumu pēc 2011. gada 1. oktobra, kā arī zinot, ka sevišķi smagus noziedzīgus nodarījumus izdarījušie dzimumnoziedznieki varētu būt notiesāti ar salīdzinoši gariem brīvības atņemšanas soda termiņiem, ir maz ticams, ka tuvāko gadu laikā šajā kategorijā esošie probācijas klienti atbildīs kritērijiem, lai dzimumnoziedznieku iekļautu Aplī.

Papildsods – policijas kontrole. Pēc pamatsoda izciešanas personas, kam noteikts papildsods – policijas kontrole – tiek policijas kontrolēti. Policijas kontrole paredz likumpārkāpējam noteikto pienākumu kontroli, bet tā neparedz tādas intervences veidus, kas saistīti ar atbalsta sniegšanu, korekcijas un rehabilitācijas programmu īstenošanu. Dzimumnoziedznieki, kam piemērots papildsods policijas kontrole, varētu atbilst galvenā Apļa dalībnieka izvēles kritērijiem, tomēr šādu dzimumnoziedznieku iesaistīšana varētu būt apgrūtināta, jo policijas rīcībā nav riska novērtēšanas instrumentu un speciālistu, kas ir sagatavoti veikt novērtēšanu, tāpēc gan galveno dalībnieku atlase, gan vēlāka dalībnieka progressa un riska atkārtota novērtēšana kļūst sarežģīta.

Neskatoties uz pēdējo gadu laikos notikušām jaunām iniciatīvām darbam ar dzimumnoziedzniekiem, intervētie eksperti norādīja, ka atbalsta sistēma likumpārkāpējiem (tai skaitā dzimumnoziedzniekiem) ir vāji attīstīta un likumpārkāpējiem pieejamo atbalsta pakalpojumu klāsts nav plašs:

Maz aizsargātām grupām ir pieejami dažādi sociālā atbalsta pasākumi un atbalsts. Kritērijs šo pakalpojumu saņemšanai ir piederība konkrētai grupai (trūcīgā persona, maznodrošinātais, bezdarbnieks, u.tml.) un gadījumos, kad dzimumnoziedznieks atbilst pakalpojuma saņemšanas nosacījumiem, viņam atbilstošie pakalpojumi ir pieejami. Apļu brīvprātīgie var būt starpnieki, kas palīdz galvenajam Apļa dalībniekam sasniegt valsts un pašvaldības sniegtos pakalpojumus.

Valsts probācijas dienests ir apmācījis darbiniekus darbam ar dzimumnoziedzniekiem, ieviesis riska un vajadzību novērtējumus (instrumenti nepieciešami, lai novērtētu risku un koncentrētu resursus uz to likumpārkāpēja problēmu novēršanu, kas veicina jauna nozieguma izdarīšanu) ieviesis probācijas programmas. Ņemot vērā to, ka probācijas darbs ar klientu ietver ne tikai dzimumnoziedznieka kontroli, bet arī psiholoģisko rehabilitāciju (uzvedības korekciju) un ir vērstas uz notiesātās personas integrāciju sabiedrībā, tad VPD īstenotās intervences var tikt uzskatītas par atbalstu tam, lai veicinātu noziedzīgiem brīvas dzīves atbalstīšanu. VPD zināšanas par darbu ar dzimumnoziedzniekiem ir izmantojamas, gan atlasot galveno dalībnieku, gan atlasot un apmācot brīvprātīgos (piemēram, izmantojot darbinieku apmācības programmas daļas brīvprātīgo apmācībai), gan iesaistot VPD darbiniekus ārējā Aplī.

Latvijā nav institūcijas, kas būtu specializējusies dzimumnoziedznieku terapijas pakalpojuma nodrošināšanā un psihoterapija, psihologa konsultācijas pamatā ir maksas pakalpojums. Nākotnē būtu jārisina jautājums, kas saistīts ar psihoterapijas un psiholoģijas konsultāciju iekļaušanu valsts apmaksāto pakalpojumu grozā, kas pieejami dzimumnoziedzniekiem. Tomēr Latvijā ir speciālisti (psihologi, psihoterapeiti, psihiatri), kas ir sagatavoti darbam ar personām ar seksuālo deviāciju un kas strādā ar šādas kategorijas klientu loku. Šis resurss var tikt izmantots Aplū atbalstam. Speciālisti, kas ir pieredzējuši konsultāciju sniegšanā personām ar seksuālo deviāciju būtu iesaistāmi gan Aplū brīvprātīgo apmācībā, gan ārējā Aplī kā atbalsta sniedzēji brīvprātīgajiem.

Aplū mērķauditorija: dzimumnoziedznieku izvēle pilotprojektam

Izvērtējot citu valstu pieredzi, ir jāsecina, ka Aplū mērķauditoriju veido divas mērķgrupas: 1. mērķgrupa – pilnu sodu izcietušie dzimumnoziedznieki; 2. mērķgrupa – pirms termiņa no ieslodzījuma atbrīvotie vai līdzīgas kategorijas dzimumnoziedznieki.

Latvijas gadījumā par piemērotāko Aplū mērķgrupu atzina 2. mērķgrupu. Intervētie speciālisti minēja šādu pamatojumu Aplū dalībnieka izvēlei no nosacīti pirms termiņa atbrīvoto grupas:

Darbs ar nosacīti pirms termiņa atbrīvotajiem dzimumnoziedzniekiem ir VPD funkcija, atšķirībā no pilnu sodu izcietušiem, tādējādi intervences iespējas ar pirmstemiņa atbrīvotajiem ir daudz plašākas;

Līdztekus Aplim pastāv cits „atbalsta – kontroles” mehānisms (VPD uzraudzība), kas var papildināt viens otru, proti, Aplim un VPD uzraudzībai var būt sinerģijas efekts;

VPD rīcībā ir būtiski zināšanu resurss (risku un vajadzību novērtēšana, probācijas programmas, u.c.), kas var tikt izmantots probācijas klientu atbalstam, bet VPD resursu izmantošana citām mērķgrupām var saskarties ar tiesiskiem, ētiskiem, ekonomiskiem u.c. šķēršļiem;

VPD ir izveidotas sadarbības attiecības ar policiju, sociālajiem dienestiem, u.c. institūcijām un šo institūciju atbalsts un reakcija „krīzes” gadījumā var būt nepieciešama Aplū ieviešanai un vadībai. Pilnu sodu izcietušo dzimumnoziedznieku gadījumā resursu mobilizācijai varētu būt vairāk šķēršļu.